प्रतिभा व व्यक्तित्वया धनी
भाषाथुवा पं० हेमराज शाक्य म्हसीके

च्वमि
छत्रबहादुर कायस्थ

प्रतिभा व व्यक्तित्वया धनी
भाषाथुवा पं. हेमराज शाक्य म्हसीके

च्वमि

छत्रबहादुर कायस्थ

पिकाक:

साहित्यया मूलुखा
शहीद शुक्रमार्ग, बखुंबाहा:
यल, नेपा:

पिथना

ने. सं. ११११२ असार ★ ३०० गू ★ मू: ५।-

थाकुथि

सुकृति प्रिन्टर्स
भोछें, येँ, फोन नं. २-१३६९४

पिकाकः पाखें

थीथी विधाया सफू पिथनेगु मूलुखाया तातुना खः। थ्व हे तातुनाकथं छगू जीवनी सफूचा पिथना च्वना। थ्व सफूया नां– "प्रतिभा व व्यक्तित्वया धनी, भाषाथुवा पं. हेमराज शाक्य म्हसीके" खः। थ्व सफूया च्वमि साहित्यकार भाजु छत्रबहादुर कायस्थ खः।

भाजु हेमराज शाक्यया नां कायेवं हे सकसियां म्हुतुं पिज्वइ थ्वय्‌कः छम्ह लिपि विशेषज्ञ खः। थौं झीसं थ्वय्‌कःयात छम्ह लिपि विशेषज्ञ कथं जक म्हसीकां मगाः। थ्वय्‌कः छम्ह पुरातत्त्वविद् नं खः। थ्वय्‌कः छम्ह बौद्ध धर्म, दर्शन, मूर्ति, अभिलेखया अन्वेषक व च्वमि नं खः। थुलि जक मखु नेपाल भाषा, लिपि, साहित्य, बौद्धधर्म, दर्शन, कला, संस्कृतिया संरक्षण, सम्वर्द्धन व विकास यायेगु लँय् थ्वय्‌कः छम्ह तपस्वी खः। अले अन्तरराष्ट्रिय जगतय् ख्याति प्राप्तम्ह बौद्ध विद्वान खः। थुजोम्ह प्रतिभा व व्यक्तित्वया धनीयागु जीवनी पिथने दुगु मुलुखाया निंतिं छगू गौरवया खँ खः।

सरल भाषां च्वइतःगु सफूया भाषाशैली बांलाः। बचाः हाकगु जीवनी जूसां विषयवस्तु धिसिलाः। झीगु भाषा, साहित्य ख्यलय् च्वमिया कुतः च्वछाये बहःजू।

रोहिणीबहादुर कायस्थ
दांभरि
साहित्यया मूलुखा

ने. सं. १११२ असार १८

स्व. भाषाजवा: धर्म्म आदित्य धर्म्माचार्य (१०२२–१०८३) या शिष्यपिं मध्यय् नांदंह्म शिष्य भाषाथुवा पं. हेमराज शाक्यजु खः । थ्वय्‌कः छम्ह नेपाल देसया लिपि विशेषज्ञ खः । थ्वय्‌कः छम्ह पुरातत्वविद व बौद्ध धर्म–दर्शन; संस्कृतिया अनुसन्धाता खः । थ्वय्‌क: छम्ह नेपाल भाषा ख्यलय् नांदंम्ह भाषासेवी व साहित्य ख्यलय् छम्ह च्वमि (लेखक) नं खः ।

भाषा–साहित्य ख्यलय् "हेमराज शाक्य" नां जाः थें त्वालय् 'आशाकाजी शाक्य' नामं नां जाः । थ्वय्‌कः च्वनाच्वगु त्वाःया नां 'थइना' खः । थ्व 'थइना' त्वाः यलदेया छगू पुलांगु, नांदंगु त्वाः खः । थ्वय्‌कःया जन्म यल, ओकुबाहाः महाबुद्धया शाक्य कुलय् जूगु खः । थ्वय्‌कःया बुदिं नेपाल सम्बत १०४६ जेष्ठ शुल्क चौथि सोमबार कुन्हु खः । थ्वय्‌कःया बौया नां पुण्यराज शाक्य व मांया नां अष्टमाया शाक्य खः ।

नेपाल बौद्ध कला व साहित्य ख्यलय् लुमंके बहपिनिगु धलखय् थ्वय्‌कःया पूर्वजपिं नं दुथ्याः । "महाबुद्ध देगः" या नीस्वना वंम्ह बौद्धाचार्य अभयराज लुमंके बहःम्ह महापुरूष खः । अले थ्व 'महाबुद्ध देगः' निर्माणया ज्याय् समर्पित जुया ज्या न्ह्याका वंम्ह जीवराजयात नं लोमंके मजिउ । थ्वय्‌कपिं नेपाल सम्बत ६००-६८५ रिखेयापिं खः । थनं लिपा भाषा–साहित्य ख्यलय् बौद्ध पं. कवि अमृतानन्द व सुन्दरानन्द निम्ह दाजु किजा नं लुमंके बहपिं महारथित खः । थ्वय्‌कपिं नेपाल सम्बत ८९५–९५४ रिखेयापिं खः । थनं लिपा थौंकन्हे भाषा, साहित्य, लिपि, बौद्ध कला, संस्कृतिइ समर्पित जुया च्वसा न्ह्याकाः यल, महाबुद्ध शाक्य कुलया नां तइच्वंम्ह छम्हंया छम्ह भाषाथुवा पं. भाजु हेमराज शाक्यजु खः ।

श्री पञ्चमी शिक्षा आरम्भया दि खः । थ्व कुन्हु ५ दँ क्यंपि मस्तयृत: ग्वलखय् ल्हाः ज्वना 'नमोवागीश्वराय' न्ह्यगः आखः च्वकिगु खः । थुकिया अर्थ वागीश्वरयात नमस्कार धाःगु खः । भाषाथुवा पं. हेमराज शाक्यजु नं ५ दँ क्यनेवं छेँय् हे ग्वः आखः च्वकूगु खः । थनं लिपा नेपाःया छम्ह विद्वान धर्म्म आदित्य धर्म्माचार्यया थाय् आखः ब्वंके छ्वत । अन थ्वय्कलं ब्वनेगु, च्वयेगुया नापं नापं यक्व यक्व ज्ञान–गुणया खँ नं सयेका दिल । थ्वय्कःया निंति विद्यालय, क्याम्पस, विश्व विद्यालय धइगु फुकं गुरु धर्म्म आदित्य धर्म्माचार्य हे खः । धर्म्माचार्यया प्रभावं हे थ्वय्कः नेपाल भाषाया अनन्य सेवक जुयाः पिहाँवःगु धाःसां छुं पाइमखु'।

सयेके, सियेकेगु यायां थ्वय्कः २५ दँ क्यन । नेपाल सम्बत १०७१ (वि. सं. २००८) रिखे नेपाल सरकारं थ्वय्कःयात 'पण्डित' पदय् जागीर बिल । थ्वय्कःया जागीर न्हापां बीर पुस्तकालयस जूगु खः । लिपा पुरातत्व विभागय् लिपि विशेषज्ञ पदय् थ्यंक बढुवा जुया ज्या याना दिल । सरकारी सेवाय् इमान्दारी पूर्वक ज्या याना च्वूगुलिं नेपाल सम्बत १०८७ (बि. सं. २०२४) स "गोरखा दक्षिण वाहु" तक्मां विभूषित जुल । थ्वय्कलं ३२ दँ तक सरकारी सेवा याना दिल । नेपाल सम्बत ११०३ (वि. सं. २०४०) वैशाखं सरकारी सेवां स्वेच्छिक अवकाश कया दिल । थनं लिपा थ्वय्कलं नेपाल–जर्मन रिसर्च सेण्टरय् सल्लाहकार जुयाः ज्या याना च्वना दीगु दु ।

सरकारी जागीर दु धकाः थ्वय्कः जागीरय् जक तक्यना मदी । अनुसन्धान यायेगु व सफू च्वयेगु ज्या न्ह्याका च्वना हे दिल । गुकिं निक्वः तकला थ्वय्कलं "श्रेष्ठ सिरपाः" त्याका दिल । थ्व हे थ्वय्कःया लगनशीलताया दसु खः । थ्वय्कलं 'श्रेष्ठ सिरपाः' त्याका च्वूगु सफूया नां प्रकाशक व साल थये खः ।

सफूया नां	प्रकाशक	सिरपाः त्याकूगु दँ
नेपाल संस्कृतिया मूलुखा (१०८६)–	चन्द्रलक्ष्मीदेवी शाक्य	ने. सं. १०८६
स्वयम्भू महाचैत्य (१०९८) –	स्वयम्भू विकास मण्डल	ने. सं. ११०१

थ्व 'श्रेष्ठ सिरपाः' – नेपाल संम्बत १०७३ स भाषाजवाः स्वयम्भूलाल श्रेष्ठं नीस्वगु खः । थ्व सिरपाः संचालन यायेगु भाला येंया साहित्यिक संस्था "च्वसापासा (१०७०)" यात लःल्हाना तःगु खः । निक्व 'श्रेष्ठ सिरपाः' त्याकूगुलिं निक्व हे 'स्वर्ण पदक' लःल्हागु खः । थ्वथें तुं बुद्ध जयन्ती समारोह पालाःपाखें नं थ्वयकःयात निक्व स्वर्णपदक देछागु दु । स्वर्ण पदक देछागु सफूया नां, प्रकाशक व साल थथे खः ।

सफूया नां	प्रकाशक	स्वर्णपदक देछागु दँ
१. मयुरवर्ण महाविहारया संक्षिप्त इतिहास (१०९३)	यल, भिंछेबाहाः सर्व संघ	नेपाल सम्बत १०९३
२. माणिगल राजप्रसाद(१०९४)	मंगलबजार बुद्ध जयन्ती समारोह समिति, ललितपुर	नेपाल सम्बत १०९४

आः "श्रेष्ठ सिरपाः" त्याकूगु निगू सफूया विषयय् छकः दुवाला स्वये –

१. नेपाल संस्कृतिया मूलुखा (१०८९) – थ्व सफू नेपाल सम्बत १०८९ सिल्ला थ्व श्री पञ्चमी कुन्हु चन्द्रलक्ष्मीदेवी शाक्यं पिथंगु खः। थ्व सफुतिइ पौ १२४+७ दु । थ्व सफुतिइ महत्वपूर्णगु १६ पु च्वसु (लेख) दुथ्याका तःगु दु । च्वसुया नां थथे खः, –

१. अष्टमंगल २. शिलापत्र ३. तोरण ४. गजू ५. ञँ ६. रञ्जना लिपि ७. सप्ताक्षर कुटाक्षर ८. अवलोकितेश्वर ९. बुंगद्यःया खःजला १०. सुकुन्दा ११. घण्ठ १२. बज्र १३. चन्द्र हास खड्ग १४. ॐ मणिपद्मेहुँ १५. चैत्य १६. पूर्णकलश ।

च्वसुया नामं हे सीकेफु – थ्व खोजीपूर्णगु अर्थात अनुसन्धानात्मकसफू खः। थ्व सफूया विषयय् निम्ह साहित्यया महारथिपिनिगु बिचाः थथे दु –

साहित्य शिरोमणि, कविकेशरी चित्तधर "हृदय"

धर्मोदय सभां पिकागु "बौद्ध बिहार व ग्रन्थया नां" धाःगु सफू व 'सितु" पत्रिकाय् पिहाँवःगु "पुज्य गुरु धर्मादित्य धर्माचार्य नापं बौद्ध कला अनुसन्धान" धाःगु लेख खनेवं हे धयागु खः। थन्यागु हे २/४ गू स्यल्लाःगु लेख पिहाँवःसा झीगु भाषा साहित्य तमि जुयाः नेपाल विषयक विस्तृत अध्ययन याय्गु इच्छा दुपिं स्वदेशी विदेशी विद्वान पिनि लँ प्रशस्त ज्वी ।

अत्यन्त लय्तापुगु खँ खः, थुगुसी पुरातत्व विभागया पं. हेमराज शाक्यं थ्व अभाव पूर्ति यायेगु भूमिका धाय् ल्वय्क सफू छगू पिकया बिज्यात– "नेपाल संस्कृतिया मूलुखा"।

× × × ×

ह्यः थज्याःगु झिंखुता उपचारं छाय्पा तःगु थ्व "नेपाल संस्कृतिया मूलुखां" दुहाँ वनाः व उपचारया रस कयाः लय्ताय् फत धाःसा वसपोल पं. हेमराज शाक्यं वसपोलया धापू अनुसार मेगु ८४ चय्प्यता क्वाःघाःा नं वसपोलं लहिका जू बिज्याइ तिनि, अले झीगु नेपाः संस्कृतिया "सबजंभू' धात्थें झःझः धाइ । १०८९ चिल्ला थ्व २ ['नेपाल संस्कृतिया मूलुखा' सफूतिं]

साहित्य सुता धुस्वां साय् मि (प्रोफेसर गोविन्दबहादुर मानन्धर)

खःला हेमराज शाक्ययात लिपि विशेषज्ञ धाइ । तर वय्‌कलं थ्व क्षेत्रे व बौद्ध शास्त्रयात कया विशेष याना विश्वया विद्वानतेत सहयोग याना दिइगु दु । हेमराज छु खः जि धायेमफु । जिला थुलि जक स्यू नेपाःया लोंह, अपाया कुचाकाचातसें अथें हे दुकु बिइत सनाच्वंगु संस्कृतिया थासं वय्‌कःया पलाः म्हसिउ । वय्‌कःया नुगले दासि वया मिखाय् मि ज्वया च्वंगु अन्वेषणया सवा थुपिसं थु । थ्व खः जिगु मिखाय् हेमराज शाक्य ।

हेमराज शाक्य छम्ह लेखक नं खः । थ्व पिहाँ वइच्वंगु सफू थुकिया छगु दसु खः ।

हेमराजयात म्हसिइका (गोपालदाइया प्रेरणां व विचारं यागुला थौंया विषय मखु) जि थौं थःत नेपाःयात भचा म्हसिइकागु दु ।

संस्कृति राष्ट्रियताया जः खः । राष्ट्रियतां नेपाःयात सुरक्षा याना च्वन । हेमराज थ्व लँय् थम्हं जक पलाः छिना मखु मेपिन्त प्रेरणा बिइ धैगु जि विश्वास याना । ['नेपाल संस्कृतिया मूलुखा' सफूति]

२. **स्वयम्भू महाचैत्य** – थ्व तदँमछि मेहनत याना च्वयाच्वगु सफू खः । धात्थें थ्व छगू शोध ग्रन्थ धायेल्वः । आः तक नेपाल भाषा साहित्य ख्यलय् थुलि दुग्यंगु, थुलि गहनगु व थुलि तपंगु सफू पिहाँवःगु मदुनि धाःसां जिउ । थ्व सफू नेपाल सम्बत १०९८ स 'स्वयम्भू विकास मण्डलं' पिथंगु खः । थुकिइ ५६+८११ पौ दु ।

थ्व नेपाःयापिं विद्वानतयेगु निंति जक मखु विदेशी विद्वानतयेगु निंति नं तस्सकं महत्वपूर्णगु ग्रन्थ खः । थ्व सफूया विषयय् छम्ह विद्वान प्राध्यापक भाजुया विचाः थथे दु –

प्राध्यापक भाजु आशाराम शाक्य

पं. हेमराज शाक्यजुं गुलि मेहनत, परिश्रम याना थ्व ग्रन्थ रचना याना बिज्यात व झीसं तस्सकं हे प्रशंसा याये बह जूगु कुतः खः । ह्नियाह्निथं स्यनावना-च्वंगु झीगु प्रवृति, धार्मिक प्रवृतियात स्वयम्भू चैत्यया प्रभावं ह्लाकनं छको शुद्धिकरण यायेत व विश्वया कुकुलामं नेपाःया बौद्ध संस्कृति, बौद्धसम्पदा व बौद्ध धर्म दर्शन व कला अध्ययन यायेत वैंपिं देशी तथा विदेशी विद्वानपिनिगु निंति थ्व ग्रन्थ तःधंगु गुह्याली जुवै, छाय् धाःसा थुकि दुथ्यागु स्वयम्भू चैत्य सम्बन्धी तिथि-मिति, नखःचखः, देव देवीपिनिगु देगः, अभिलेख जीर्णोद्धारकपिं व इले–बिले स्वयम्भूइ पूजा याना बिज्यापिं जुजुपिं फुक्क फुक्क ऐतिहासिक तथ्य खः ।"
['स्वयम्भू महाचैत्य' – सफूति]

आ: थथे निक्व तक "श्रेष्ठ सिरपा:" त्याकादीम्ह भाषाथुवा पं. हेमराज शाक्यजुया ह्लापांगु सफूया बिषयय् पाखे वने ।

भाषाथुवा पं. हेमराज शाक्यजुया ह्लापांगु सफूया नां "नेपाल लिपि संग्रह" ख: । थ्व सफू दकले ह्लापां नेपाल सम्बत १०७३ स थम्हं हे पिथना यूगु ख: । थ्व इलय् थथे सफू पिकाये फुगु थ्वयक:या अवस्था मदु । सुना नं पिकया बिइगु खँ नं मदु । अथे नं सफू पिहाँ वल । थुकिया छ्वा:चा खँ –

नेपाल सम्बत १०७२ रिखे युरोपया सुप्रशिद्ध विद्वान जिसेफ टुची नेपा: झाल । थ्वयक:या ज्या नेपा:या लिच्छविकालिन शिलालेखया उतार कायेगु ख: । थ्व ज्याय् पं. हेमराज शाक्यजुं ग्वहालि याना दिल । लय्ताया प्रो. टुचीं पं. हेमराज शाक्यजुयात ५००।– तका इनाम बिया थकल । थथे इनाम बिया थकूगु धेबा सदुपयोग यायेमा धइगु उदार भावनां थ्व लिपि संग्रह सफू पिकया यूगु ख: ।

थ्व सफू प्रकाशनया बारे विद्वान भाजु कमलप्रकाश मल्लजुं धा:सा थथे च्वइदिल –"शाक्य हेमराज – नेपाल लिपि संग्रह / कान्तिपुर : मानदास सुगत दास १०७३, निकोगु १०७७, स्वकोगु १०८९ पौ ४० लिपि परिचय ।"
[नेपाल भाषा ध्वाना सफूया धल:, पिकाक: लय्ता दबू, ने. सं. १०९९/ पौ ७९]

थ्व विद्वान भाजु डा. मल्लजुया द्वंगु ख: । लिपि प्रचार यायेगु उद्देश्यं च्वमि भाजुं प्रकाशक 'मानदास सुगतदास' यात निक्व:गु प्रकाशन निसें प्रकाशन याना: यनेत प्रकाशनया भाला ल: ह्लाना यूगु ख: । ने. सं. ११०५ तकया दुने न्ह्यय्क्व: खुसि (न्ह्यय्गु संस्करण) जुया पिहाँ वये धुंकूगु दु । च्वमिया आ: तक तक्व: मछि संस्करण जुया पिहाँ व:गु सफू थ्व हे छगू ख: । थ्व लिपि सयेकीपिं सकसितं ज्या च्यले जूगु सफू ख: । थ्व सफुतिइ थ्वयक:या गुरु भाषाजवा: धर्म्म आदित्य धर्म्माचार्य भूमिका च्वया लय्ता प्वंकूसे प्रशंसा यागु खँ नं थन न्ह्यथने बह्जू – "थ्व 'नेपाल लिपि संग्रह' थजागु प्राचीन, अर्वाचीन नेपालया आखल दुगु वर्णमाला सफू जिम्ह शिष्य नेपाल देशे अशोक पट्टन ललितपुर महानगरे महाबुद्ध देवालयया पण्डित हेमराज शाक्यवंशयात बारम्बार झीगु जातीय लिपि शास्त्रे कुत: याका ललितपुर आदर्श कला प्रदर्शनी नं थ्व आखल लुँ च्वका ब्वयेकागु खव । थूगु रञ्जना लिपि खना सकल प्रजा वर्ग नं अतिकनं प्रशंसा याक जुल । अज्ज नं मगानि थुकि फक्त्र च्वया मुंका हकि धका बारम्बार उत्साह बिसेलि आ:तक थम्हं स्युगु फुगु मुंकाव थ्व 'नेपाल लिपि संग्रह' सफू दयेका ह:गु जिपनिसेन अति नं प्रशंसा यानागु जुल थुका । ..."

[नेपाल लिपि संग्रह १०७३– प्रस्तावना III, IV]

थ्व 'नेपाल लिपि संग्रह' सफू पिहाँ वया: ३८ दँ लिपा भाषाथुवा पं. हेमराज शाक्यजुं थः गुरु धर्म्म आदित्य धर्म्माचार्य प्रति श्रद्धा व भक्ति छगू सफू देछाना च्वगु दु। थ्व सफूया नां "शिवदेव संस्कारित श्री रुद्रवर्ण महाविहार स्थित विभिन्न अभिलेखया सारांश– अर्थ" खः। थ्व सफू नेपाल सम्बत १११९ स पिहाँ वःगु खः। थ्व सफुतिइ गुरु प्रति देछाना तःगु श्रद्धा व भक्तिया बाक्य नं न्ह्यव्वये बह्जू–

"गुम्हेसिनं जितः ल्यूल्यूतया
बौद्ध धर्म, बौद्ध संस्कृति, बौद्ध कला, बौद्ध इतिहास एवं
प्राचीन लिपि व अभिलेखया विषयय् स्यने कने याना
बिज्यात, उम्ह पूजनीय गुरु वसपोल
श्री धर्मादित्य धर्माचार्यजुया गुणानुस्मरणस द्वहलपा जुल।"

नेपाली भाषां विस्तृत ऐतिहासिक विवरण सहित दुथ्याका "नेपाल लिपि प्रकाश" सफू नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठानं पिहाँ वःगु दु। थ्व सफू ने. सं. १०९३ (वि. सं. २०३०) स पिहाँ वःगु खः। थ्व 'नेपाल लिपि संग्रह' यात परिमार्जित याना नेपालीं पिकागु धाःसां छुं पाइमखु। थ्व नं लिपि प्रचार प्रसार यायेगु खँय् थ्वयुकःया छगू योगदान धाये. बह्जू। थथे थ्वयुकलं लिपि प्रचार व अनुसन्धानया ज्याय् तःजिक योगदान याना च्वगु सेवाया कदर यासे ने. सं. ११०६ (वि. सं. २०४३) स नेपाल राजकिय प्रज्ञा प्रतिष्ठानं "महेन्द्र प्रज्ञा पुरस्कार" बिल। नेपाल भाषा साहित्य च्यलय् थ्व नं गौरवया खँ खः।

भाषाथुवा पं. हेमराज शाक्यजु अन्वेषक व च्वमि जक मखु छम्ह प्रचारक नं खः। प्रचारया विषय बस्तु थथे खः।

१) नेपाल भाषा साहित्य २) नेपाल संस्कृति, कला व लिपि ३) बौद्ध धर्म व दर्शन। थ्वहे विषय वस्तुयात कया यानाच्वगु ज्याखँ थथे खः।–

ब्वज्या– ब्वज्या यायेगु व ब्वज्याय् ब्वति कायेगु ज्या याना च्वगु दु।

१. ने. सं. १०७१ (वि. सं. २००८) स यलय् छगू प्रदर्शनी जुल। थ्व प्रदर्शनीया नां "ललितपुर आदर्श कला प्रदर्शनी" खः। थ्व प्रदर्शनीया उद्‌घाटन श्री ५ त्रिभुवन पाखें जूगु खः। थ्व प्रदर्शनी रञ्जना आखः, लुँया मसि च्वया ब्वना च्वगु ख, । थुकिइ थ्वयुकःया प्रथम श्रेणीया प्रमाणपत्र देछागु खः।
२. ने. सं. १०७६ (वि. सं. २०१३) स भाषा रत्न फत्ते बहादुरसिंहं ये, सरस्वती सदःय् छगू ब्वज्या याना दिल। थ्व ब्वज्याया नां– "अन्तर राष्ट्रिय लिपि

प्रदर्शनी" खः । थ्व प्रदर्शनी 'नेपाःया लिपि' ब्वया च्वगु खः ।

३. ने. सं. १०८३ (वि. सं २०२०) स. त्रिभुवन विद्यालयया ग्वसालय् छगू प्रदर्शनी जुल । थ्व प्रदर्शनी नं 'नेपाःया लिपि' ब्वया च्वगु खः ।

४. ने. सं. १०८८ (वि. सं. २०२४) स यल, बडिगामय् थम्हं हे छगू ब्वज्या याना दिल । ब्वज्याय् 'बौद्ध चित्र, मूर्ति, नेपाःया प्राचीन मुद्रा, नेपाःया प्राचीन लिपि' ब्वया च्वगु खः ।

५. ने. सं. १०८८ (२०२५) स किपुलिङ नं थम्ह हे छगू ब्वज्जा याना दिल । ब्वज्याय्–"प्राचिन लिपि, मुद्रा, ताडपत्र, पुलांगु तमसुक" आदि ब्वया च्वगु खः ।

लिपि स्यनेज्या–

१. ने. सं, १०८८ पाखे पद्मकन्या क्याम्पसया इनापय् खुला तक प्राचीन लिपि ।

२. ने. सं. १०९३ पाखे झीमांभाय् प्रकाशन व लिपि गुथिया ईनापय् यल, नागबहालय् नेपाल लिपि ।

३. ने. सं. १०९८ स साहित्यया मूलुखाया ग्वसालय् यल चक्रबहीस नेपाल लिपि ।

प्रवचन– नेपाःदेया कुंकुलामय् बौद्ध मूर्ति, गुम्बा, ग्रन्थ, शिलालेख संकलन यायेत गुलि प्रवचन बियेमाल जुइ । भारतया थी थी प्रान्तय् चाहिला दीबले नं प्रवचन बिया दिल जुइ । थ्व सामान्य खँ हे जुल । दकले तःजिगु प्रवचन जापानय् जुल । थुकिया खँ थथे खः ।

नेपाल सम्बत ११०९ (इश्वी १९८९) स थ्वयक: जापान झाल । जापान थ्यनेवं दकले न्हापां थ्वयक:या सफू ब्वज्या जुल । थनं लिपा थ्वयक: यागु प्रवचन तल । थ्वयक: नं प्रवचन बिया दिल । ग्वसा खल: व प्रवचनया विषय थथे खः ।

१. नेपलीज स्कलर अदिप्त पीपल अफ दि इष्टर्न इन्ष्टिटच्यूट, जापानया ग्वसालय् टोकियोय्– शाक्य मुनि व सप्त बुद्ध

२. सि सि. काइ एशोसियन जापानमा ग्वसालय् टोकियोय्-सधर्म पुण्डरिक सूत्र

३. जापान नेपाल सोसाइटी जापानया " " —स्वयम्भू महाचैत्य

थ्वयक्लं प्रवचन थःगु हे भाषं बिया च्वगु खः । उकियात जापानी भाषं भाय् हिला बिउगु खः । थ्वयक:या विद्वतां जाःगु प्रवचन न्यना जापानया धुरन्धर विद्वानत हे प्रभावित जुल । जापानया थी थी पत्रिकाय् थ्वयक:या विद्वताया प्रशंसा जुल । थ्व नेपाल राष्ट्रया निंति हे गौरवया खँ ख ।

थ्व फुकं ज्यायात छथाय् तथा: मूल्याङ्कन यायेबले थ्वय्कायात ङीसं थुकथं म्हसीके फु–१) बौद्ध धर्म दर्शनया प्रचारक ।

२) नेपाल भाषा, लिपिया संरक्षक ।

३) साहित्य, कला, संस्कृतिया लेखक ।

नेपाल सम्बत १०७३ निसें ११११ तकया दुने थ्वय्कलं ४० गू सफू पिकया दी धुंकूगु दु । थ्व थ्वय्क:या त:जिगु सेवा व योगदान ख: । थ्वय्क:यागु सेवा व योगदान यात कदर यासे नेपाल सम्वत ११११ स नेपाल भाषा परिषदं 'भाषाथुवा' मान पदवी बिया सम्मान यागु जुल । थ्व नं च्वछाये बह:गु खँ ख: ।

थौंकन्हे थ्वय्क: ६० दँ पुले धुंकल । उकें भाषा, साहित्य सेवीपिन्त ह्पा बीमनं ने. सं ११११ स निगू सिरपा: स्वना दिल । थ्व सिरपा:या नां व दां थथे ख: ।

सिरपा:या नां	सिरपा:या दां
१) हेमराज सिरपा: (११११)	६०००/—
२) हेमराज ह्पा: सिरपा: (११११)	५०००/—

थ्व सिरपा दँय्दसं न्ह्याका यंकेत अक्षय कोष नं स्वनादी धुंकूगु दु । थ्व सिरपा: संचालन यायेगु भाला "लोक साहित्य परिषद्, यल" यात ल: ल्हाना ब्यूगु दु । नेपाल सम्वत ११११ या दकले न्हापांगु "हेमराज सिरपा:"–"नेपाल लिपि गुथि, यें" यात व "हेमराज ह:पा: सिरपा:–" अन्वेषक भाजु शंकरमान राजवंशीजुयात ल:ल्हा:गु ख: ।

थुलि जक मखु, थ्वय्कलं थी थी संस्थाया दुज: जुया नं ग्वहालि याना च्वनादीगु दु । थी थी सस्थाया नां थथे ख: ।

१) साहित्यिक संस्था "च्वसापासा (१०७०) यें"–दुज:
२) " " "नेपाल भाषा परिषद (१०७१) यें" – दुज:
३) नेपाल भाषा मंका खल:, यल (११००)–आजीवन सदस्य
४) नेपाल सांस्कृतिक एवं प्राकृतिक सम्पदा संरक्षण संघ, यें -मानार्थ सदस्य

थुलिमछि ज्या यायेत थ्वय्क:यात ज: पाखें नं आपालं, आपालं ग्वहालि जुयाच्वंगु दु : थ्वय्काया ज: थथे ख: । जहान: चन्द्रलक्ष्मी देवी शाक्य– थ्वय्कलं निगू सफू पिथना ब्यूगु दु –

१) नेपाल संस्कृतिया मूलुखा (१०८९)
२) आर्य नाम संमिति परिचय (१०९८)

कायुर्पिं: राजेन्द्र शाक्य सुरेन्द्र शाक्य,
म्ह्यायुर्पिं: चन्द्र शोभा, लक्ष्मी शोभा, हेरा शोभा ।

आ: तक थ्वयुक:या ४१ गू सफू पिहां वये धुंकुगु दु । ५० गू तक थ्यंकेगु थ्वयुक:या दृढ संकल्प ख: । कुत: याना च्वनादीगु दु । कुत: पूवनेमा: भितुना दु ।

थ्वयुक:यागु साहित्य कृतिया मूल्याङ्कन यायेगु ज्या त्यं हे दनि । थौं तक थ्वयुकलं यानाद्यूगु सेवा व योगदान यात कया धायेगु ख:सा– थ्वयुक: छम्ह चकंनुग: व प्रेरणाया मूर्ति ख: । थ्वयुक: छम्ह प्रतिभा व व्यक्तित्वया धनी ख: । अले "श्रेष्ठ सिरपा:" त्याकूगु निगू सफूया जक मूल्याङ्कन या:सां त्रि. वि वि: पाखें 'डक्टरेट' (विद्यावा रिधि) पदविं विभूषित याये बह:म्ह बौद्ध विद्वान ख: ।

आ: थ्वयुक:या च्वसां पिज्व:गु सफूया धल: न्ह्य: व्वये–

१. नेपाल लिपि संग्रह (१०७३)
२. बौद्ध विहार व ग्रन्थ सूचि (१०७७)
३. बौद्ध शिक्षा प्रथम भाग (१०७८)
४. आर्यावलोकितेश्वर परिचय (१०८०)
५. बौद्धकला अनुसन्धान सूचि (१०८०)
६. नेवारी वर्ण परिचय (१०८०)
७. कुम्भेश्वर इतिहास (१०८१)
८. लिपि विकास तालिका (१०८३)
९. नेपाल संस्कृतिया मूलुखा (१०८९)
१०. लिच्छवि अभिलेख प्रकाश (१०९०)
११. कोलोफोण्ड एण्ड इस्क्रिप्सन (१०९०)
१२. रुद्रवर्ण महाविहार परिचय (१०९०)
१३. विक्रम चरित्र नाटक (१०९०)
१४ स्थिरो भव वाक्य (१०९१)
१५. बौद्ध स्तूप इतिहास (१०९१)
१६. त्रिभाषायुक्त आर्य भद्रचरी (१०९३)
१७. मयुरवर्ण महाविहार इतिहास (१०९३)
१८. नेपाल लिपि प्रकाश (१०९३)
१९. माणिगल राजप्रसाद (१०९४)
२०. पूचो छगु अध्ययन (१०९६)
२१. इल्लने सम्यक (१०९६)
२२. बुद्ध मूर्ति छगू अध्ययन (१०९७)
२३. आर्यनाम संगिति परिचय (१०९८)
२४. स्वयम्भू महाचैत्य (१०९८)
२५. विद्याधारी विजयेश्वरी स्थान (१९९८)
२६. यतखा बहा परिचय (१०९९)
२७. रुद्रवर्ण महाविहारया तालपत्र अभिलेख (११००)
२८. डकुमेन्ट फ्रम दि रुद्रवर्ण महाविहार (११००)
२९. हिरण्यवर्ण महाविहारया पिण्डपात्र अभिलेख (११००)
३०. सम्यक महादान गुथि (११००)
३१. वैशवर्ण महाविहार सं. परिचय (११०५)
३२. श्री ५ महेन्द्र स्मृति अभिलेख (११०६)
३३. आर्य नाम संगिति ताराशत भद्रचरी (११०७

३४. बौद्धनाथ स्तुप इतिहास (११०८)

३५. यलया विहार चैत्य व धर्म धातुया सूचि (१११०)

३६. न्हूदँया लसताय् भितुना (११११)

३७. रुद्रवर्ण महाविहार स्थित विभिन्न अभिलेखया सारांश-अर्थ (११११)

३८. मचा जंन्व बौद्ध विधि (११११)

३९. बुंगम लोकेश्वरया सांस्कृतिक पृष्ठभूमि (११११)

४०. न्हूदँया लसताय् भितुना (१११२)

४१ इल्लने सम्यक इतिहास व थ्वया ज्याझ्व: (१११२)

याकनं पिहाँ वइगु सफू –

करूणामय श्री बुंगम लोकेश्वरया

जग्गा व गुथि सम्बन्धी

छ्गू

महत्वपूर्ण शिलापत्र

भाषानुवाद

अनुवादक एवं सम्पादक

हेमराज शाक्य

प्रकाशक

धर्मरत्न शिलपकार

भाजु छत्रबहादुर कायस्थया पिदने धुंकूगु सफूत

१) झीगु म्ये (सम्पादन)

२) जुजु सिद्धिनरसिंह मल्लया म्ये पुचः

३) उपहार (गीती काव्य)

४) नेपाल सम्बत छगू विचवेना

५) नेपाल भाषाया प्राचीन काव्य व काव्यकार

६) झीगु म्ये (निगूगु)

७) शिवरात्री पर्व कथा (शिवरात्री कुन्हु कनिगु बाखं)

८) झीगु म्ये (स्वंगूगु)

९) यल क्वाछें बालकुमारी

१०) झीगु म्ये (प्यंगूगु)

११) श्री गणेश व्रत कथा (चथा कुन्हु कनिगु बाखं)

१२) वुंगम लोकेश्वरया म्ये मुना

१३) प्रगतिया लँपु (कविता संग्रह)

१४) जुजु रणजित मल्लया कृष्ण चरित्र नाटक

१५) श्री ५ रणबहादुर शाहया म्ये मुना

१६) भाजाजवा ज्यानबहादुर नेवाः अभिनन्दन ग्रन्थ

१७) जय नमो श्री बुद्ध भगवान (म्ये मुना)

१८) मुद्रा राक्षस कथा (ऐतिहासिक बाखं)

१९) मंका खलः यलया ताःचाब्व लःल्हाना

२०) कवि बिजयानन्दया म्ये मुना

२१) भक्त कवि हर्ष नरसिंह शाक्यया भजन म्ये

२२) धर्म–लक्ष्मी संवाद (पुलां साहित्यिक बाखं)

२३) बौद्ध पं. कवि अमृतानन्द शाक्यया म्ये मुना

२४) प्रतिभा व व्यक्तित्वया धनी भाषाथुवा पं. हेमराज शाक्य म्हसीके

थाकूः— सुकृति प्रिन्टर्स, झोछें फोन नं. २१३६६४